

Observatoriul este de două ori în săptămână, Miercuri și Sâmbătă.

Pretului

pentru Sibiu pe 1 an întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dănu la casa cu 1 fl. mai multu pe an; — trimisii cu post'ă în lăintrulu monarhiei pe 1 an întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'ă publicare câte 7 cr., la a dou'ă si a trei'ă câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ în Sibiu.

Nr. 46.

— Sibiu, Sâmbata 7/19 Juniu. —

1880.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“

Apropiandu-ne de finea semestrului primu, precum si a triluniului Aprile—Juniu, prin ac'asta deschidemu prenumeratiune noua si invitamu la reinnoirea abonamentului pe semestrulu alu douilea si pe triluniulu Juliu—Septembre.

Conditiiunile de abonamentu se potu vedea în fruntea diariului si adeca:

In lăintrulu monarhiei:

Cu 4 fl. val. austr. pe 6 luni.

Cu 2 fl. val. austr. pe 3 luni.

In străinatate:

Cu 5 fl. s'eu 11 franci pe 6 luni.

In Sibiu „Observatoriulu“ costa 3 fl. 50 cr. pe 6 luni, ăra dănu la casa cu 50 cr. mai multu.

Abonamentele se potu face mai usioru prin assemnatiuni (mandate) postali, de a dreptulu la Redactiune în Sibiu, Piat'ă mica Nr. 27.

Redactiunea.

Ide'ă de statu a Austriei.

De Dr. Franciscu Palacky.

(Urmare.)

Trebuintele natiunilor sunt f'orte varii, precum sunt de varii gradulu loru de cultura, traditiunile loru istorice, moralurile si ocupatiunile loru, ba chiaru si teritoriulu si clim'ă, pe si în care traiescu, asia că tractarea loru uniforma este imposibila si ar fi chiaru stricati'osa. Pre l'anga acestea, natiunile sunt ele insele totdeauna mai conservative, dec'atu cum paru a fi, si în vointi'ă loru nu incăpe o repentina schimbare a stărei loru actuale facuta dupa teorii. De aceea deputatii si legislatorii numer'oseloru pop'ora austriace se se adune împreuna si apoi singuraticu se se consultă în grupuri mai multu s'eu mai pu'cinu homogene. Ei voru potea desbăte si în trei limbi, precum de esemplu în tierile transilvane unguresce, nemtiesce si romanesce, în tierile slaviloru de sudu în limb'ă slav'ona, nemtiesca

si italiana, în acelea ale cor'onei boeme în limb'ă boema si nemtiesca, în Galiti'ă în cea polona si cea rut'ena si a. m. d. În modulu acesta ele voru potea satisfac cu multu mai bine variatele loru necessitati, dec'atu dec'ă acelea într'o adunare comuna s'ar face t'ote numai dupa unu singuru calapodu.

Firesce că în punctulu acesta se deschide unu campu largu pentru noue controverse. Care si cum se fia organizate în concreto acele grupuri? Care se fia bas'ă loru comuna, limb'ă loru s'eu uniformitatea necessitatiloru loru spirituale si materiale? Sunt ăre individualitati istorico-politice, că d. e. Silesi'ă, Bucovin'ă, Salzburgulu, destulu de puternice, pentru că ele se p'ota formă grupuri independente?

Candu eu la rogarea reposatului Karl Hawlicek, pe la finea anului 1849 am publicatu în „Národný Noviny“ articolulu meu despre „Centralisatiune si egala îndreptărire în Austri'ă*“, despre care la timpulu seu s'ă vorbitu f'orte multu, m'am încercatu a formă acele grupuri pe basa curatu etnografica. Precum se aflău lucrurile pe atuncea, acestu modulu mi se p'area mai convenabilu de a conduce pe o cale m'ăi directă spre o reală satisfacere a necessitatiloru pop'oraloru, dec'atu ori-care alta metoda. De atuncea înc'oce amu experimentatu în de ajunsu si o m'ăi experimentamulu în fiacare di, cum d. e. la actual'ă dieta boema ori-care propunere se mesura dupa favorulu, pe care ilu ofere s'eu ilu promite uneia s'eu celeilalte nationalitati si cum ea este primită s'eu respinsa singuru si numai din aceste considerante. Nu ar fi ăre de doritu, că ac'asta piedeca a prosperitatii si a progressului comunu se fia delaturată? Ar fi ăre pentru întregulu statu mai pu'cinu avantajos, dec'ă poporale Austriei, mantuite de asemenea neajunsuri si neîmpiedecate unele prin altele, s'aru întrece cu t'ote poterile loru a lucră la nobilitarea loru? Ac'asta, precum se pretinde, ar ofensă simtiulu istoricu alu pop'oraloru, dec'ă d. e. Boemi'ă s'eu Ungari'ă ar încetă de a fi considerate că regate autonome ale Boemiei s'eu Ungariei; dara noi amu avutu ocaziune, cu

deosebire în Boemi'ă, a vedea la concetatiunii nostri nemti manifestanduse prea pu'cinu acelu sentimentu istoricu pentru Boemi'ă, si nu este pentru nimenea unu secretu, că multi din vecinii nostri n'ar esită unu singuru momentu de a schimbă Prag'ă cu Vien'ă s'eu cu Frankfurtulu. Asupra unguiloru plan'edia, si nu fara causa, prepusul, că ei în prim'ă linia pentru aceea isi apara individualitatea loru istorico-politica, pentru că se nu se micșoredie preponderanti'ă elementulu loru magiaru. Tocmai propunerea mea probă, că noi slavii nu aspiram nici la supremati'ă si nici la sugrumarea celorlalte natiuni. Multi n'au potutu întielege, cum eu că istoricu am fostu în stare se renegu până la acelu gradu t'ote principiile istorice, de a recomandă unu astfelu de actu revolutionariu, precum este gruparea Austriei dupa nationalitati. Firesce că propunerea mea se află în legatura cu revolutiunea si au ajunsu a fi posibilă numai prin nemarginitele furtune premerg'etore, care sdruncinasera si subminasera monarhi'ă austriaca până în bazele sale fundamentale; eu n'amu provocatu ac'asta faptă, ci m'an silitu a o folosi si esploata spre binele comunu.

Recunoscuse înse, că de candu fundamentele geografice si istorice ale imperiului nostru s'au consolidatu ărași si de candu teori'ă baronulu Eötvös despre individualitatiile istorice si politice au aflatu resunetu nu numai la gubernu, ci si la pop'ora, propunerea mea din anulu 1849 ar fi acuma nu numai nepractica, dar' si imposibila. Pre l'anga totu doctrinarismulu meu, nu sunt unu ideologu at'atu de incapatinatu, că se voiescu a esecută o programa politica, fia ea ori-c'atu de salutara, în contra a 98 procentele ale opiniunii publice. În urma înse, punerea în praca a principiului egalei îndreptătiri nationale va întimpină obstacole cu multu mai mari, dec'atu până acuma; si cu t'ote acestea, dec'ă ini este permisulu a vorbi asia, dela ea depinde esistenti'ă s'eu peirea Austriei, că a unui statulu unitu si puternicu.

În Austri'ă avemu acuma trei sisteme politice, între cari decurge lupt'ă si adeca: cea centralista, cea dualistica si cea federalistica. Cea prima ofere hegemoni'ă singuru si numai na-

*) Vedi Nr. 1 et 2 din „Observatoriulu“ 1880. Red.

Foisi'ă „Observatoriului“.

Epis'ode din vieti'ă episcopului Joanu Popu de Lemeni.

(Urmare.)

4. Lupt'ă pentru limba.

Unu altu periculu fără nici o comparatiune mai mare de c'atu prosaic'ă cestiune romano-sas'ă isi ridică din nou capulu de Medusa cu sierpi veninosi în locu de peru omenescu, în diet'ă transilvana dela 1842. În cei 10 ani trecuti până atunçi, acea Medusa se preambalase mai desu din Ungari'ă în muntii nostrii, până ce în acelu anu se asiedă în Clusiu.

Încercările de a cassă limb'ă latina din rangulu seu de limba diplomatică si a introduce în loculu ei pe cea magiara cu delaturarea ori-carei alte limbi viie, s'au începutu în Ungari'ă îndata dupa revolutiunea pol'ona din 1830/1 si în diet'ă t'nuta între 1832—6 a si ajunsu la unele rezultate, cu care înse magiarii n'au fostu îndestuliti si nu au pausat, până ce nu înduplecara pe curte, că se le faca întru totu pe voia asia, în c'atu limb'ă magiara se fia introdusa si în Croati'ă, cu alte cuvinte, ei isi propusera a execută mesur'ă despotica a imperatului Josifu II, punendu înse în loculu limbei germane pe cea magiara. Croatii s'au aparatu cu t'ota barbat'ă si inversiunarea, în frunte cu bravulu loru publicistu dr. juris Ludovicu Gay. Aveau si ei renegatii loru, pe cari înse i'au amutftu curendu. Slavaciloru le mergea mai reu, că-ci renegatii loru se înmultisera f'orte tare. Nemtiloru din Ungari'ă nu le pasă de acelea furii, că si cum nu s'aru fi aflandu în acea t'iera, cam precum facu si astadi.

În diet'ă din 1842 isi propusera si magiarii transilvani, că dintr'o singura lovitura se cassedie limb'ă latina, se succ'esa cerbicea si la celelalte doue limbi, german'ă si roman'ă. Lupt'ă în presa curgea de înainte cu trei ani; spiritele se desteptau totu mai multu.

Carticic'ă parochului Ludovicu Roth „Der Sprachkampf“ aruncase o lumina s'ringat'ore asupra cestiunei, punendu în vedere infricosiatele urmări ale acelei mesur'ă tiranice. T'ota sasimea se grupă că unu singuru omu împregiurulu conduc'ătoriloru sei ridicandu cu neasteptatu curagiu manusi'ă aruncata de magiari. Nici romanii de atunçi n'au ramas cu manile în sinu la strigatele de dorere ale lui Baritiu, Maiorescu (venitu dela Craiova în Juniu pe 6 septemăni la Brasiova), dr. Vas. Popu, A. Murasianu, dr. P. Vasiciu si alti c'ativa. Mai antaiu de toti, pasă Blasiulu în actiune si protestulu în veci memorabile înaintatu din partea consistoriului la episcopulu I. Lemeni spre a'lu introduce în dieta, este cunoscutu lectoriloru nu numai din Istori'ă lui Alexandru Papiu, ci si din alte publicatiuni repetite si de noi în anulu trecut. Essential'ă diferentiă între actiunea de atunçi contra despotismulu limbei din ambele parti este, că mic'ă nationalitate sas'ă era reprezentata în dieta prin 22 deputati sasi, cari aveau si votu ce se dice curiatu, solidariu, apoi c'ativa consiliari si alti functionari de rang; din contra, preste 1,200.000 romani erau reprezentati prin unu singuru episcopu, înse si acela numai că regalistu, adeca reprezentante chiamatu la dieta din partea monarhului, în sensulu legiloru feudali, si nici-decum alesu de c'atra poporu, nici cu conditiune că se'i apere interesele lui, ceea ce aristocrati'ă si si plesna în fatia la ori-ce ocaziune, nu numai lui Lemeni, ci la toti antecessorii sei, despre cari si remasese o anecdota ce s'ă conservatu la poporu până în dio'ă de astadi, c'ati intrandu episcopulu romanescu dela Blasiu în sal'ă dietei că se'si ocupe loculu, unu trufasiu magnatu întrebasese latinesce în batjocura: Quid quaerit Saul inter prophetas. (Ce caută Saulu între profeti?), ăra episcopulu audiendu acea insultă i' respunse tare, totu cu cuvintele scripturei: Quaerit asinos patris sui (cauta pe magarii tatalu seu), dupa care acelu magnatu remase că oparitu.

Nu le ăra îndemana nici cu unu singuru romanu în dieta, fia fostu acela si episcopu. De aici se esplica si împregiurarea, că dupace archiereii gr-orientali din

Ungari'ă si Slavoni'ă fusesera introdusi dela 1791 prin legea tierii în cas'ă magnatiloru că magnati, episcopulu gr. or. din Sibiu nu a fostu suferitu cu vieti'ă odată a figură în dieta nici macaru că regalistu, necum se p'ota intră că deputatu alesu, până la revolutiunea din 1848.

Cu t'ote acestea, protestulu înaintatu în 1842 în contra tiraniei limbiloru, dacă si nu a deschisu ochii dietei, elu a deschisu înse pu'cinu pe ai curtiei imperiale, care l'ă luatu în consideratiune si a vediatu, că magiarisarea nu se p'ote face cu maciuc'ă nici cu batiulu de alunu, precum se facea iobagi'ă; deci curtea modifică proiectulu de lege, ilu si puse deocamdata ad acta, până ce ajunseramulu si la diet'ă din a. 1846/7, careia cabinetulu din Vien'ă, orbitu acum si elu de D-dieu, îi făc'ă pe voia nu numai în cestiunea limbei, ci si în cestiuni rurale de natura delicată preste mesura, lasandu că poporulu se fia spoliatu din nou în modu barbaru si selvaticu. Asia, pe candu conspiratorii magiari preparau barbatesce în Ungari'ă si în Transilvani'ă revolutiunea politica, alu carei scopu precisu ăra desbinarea definitiva de c'atra Austri'ă, pe atunçi cabinetulu, voindu pe senne a inbună si molcomi pe conspiratori, făc'endu-le pe voia întru calcarea dreptului altora, prepară elu însusi o revolutiune socială din cele mai teribile care, precum s'ă observatu si airea si de c'atra mai multi altii, ăra se sparga nesmintitu, îndata cu introducerea legei urbariale din 1847.

Dupa închiderea dietei din 1842—3 episcopulu Ioanu Lemeni se prepară pentru realisarea ulterioară a planuriloru sale memorate în partea I a acestoru fragmente. Într'aceea neuitatulu Simionu Barnutiu publică de dato 12 Decembre 1842 în a. 1843 unu articulu intitulatu: „Soborulu celu mare alu episcopiei Fagarasiului. Prologus galeatus,“ în „Foi'ă pentru minte, inima si literatură.“ De si castratu la c'ăteva locuri de c'atra censoru, acelu studiu istoricu taia pe aici pe colea în carne viă; apoi preste totu dede ocaziune la discussiuni ferbinti, din care, că si dintr'o schinteia ce sare în combustibile uscate, preste c'ăteva luni esira flacari. Funestele dissensiuni din Blasiu

tiunei germane, cea de a dou'a o in parte intre nemti si magiari, éra a trei'a in fine are de maxima: dreptu egal pentru tóte natiunile.

(Va urmá.)

Cestiunile agrarie ale Transilvaniei in diet'a Ungariei.

(Urmare si fine.)

Cea mai ferbinte disputa s'a incinsu in dieta asupra asia numitelor Enclave. Ce inséмна acestu terminu francesu, usitatu asia desu? Semnifica in casulu de fácia aceea ce dicemu noi poiéna, cá fenatiu sau cá pasiune, inpresurata mai din tóte partile cu padure. Daca e mai mare, se dice si plaiu (dela lat. planum, planities). Deputatii magiari din Transilvani'a s'au feritu binisoru a da ungueniloru definitiune si explicatiune respicata si justa despre natur'a fórté variata a poienuloru si plaiuriloru din tiér'a nóstra, s'au incercatu inse a le presenta dietei asia, cá si cum tóte poienele si plaiurile aru fi fostu ocupate de cátra locuitorii tierani pe furisú, prin esterminare (lazu, curatura, curatitura, stirpire) de padure, cu secure si cu focu, si numai deputatulu Pulszky le mai astupá gur'a dicúndu, cá nu s'a mai auditu in lumea tóta, cá cineva se fure, se póta fura proprietate de pamentu.

Dreptu are dn. Pulszky: n'au furatu nici in tiér'a nóstra nimeni nici-o poiéna si nici unu plaiu, ci numai cátu iau ocupatu suprafáci'a, a lucratu si lucra pe ea dio'a mare, cu cós'a, cu grebl'a si cu furc'a, adesea o ingradescu, facu pe ea stána de oi sau si case de locuitu; éra daca altulu crede cá acea poiéna sau acelu plaiu este proprietatea lui, trage pe ocupatoriu la lege si ilu scóte de acolo cu judecata, daca are dreptu. Acésta se dice in Ardélu „conturbare de possessiune“. Dara dreptulu de possessiune si de proprietate presupune cá existe la noi, cá in ori-ce tiéra cevasi civilisata: prescriptiunea, paragrafi'a (praescriptio, Verjährung, évülés), care aici este de 32 de ani.

Poiene in laintrulu paduriloru si codriloru existu sau din vointi'a naturei, candu ea in unele locuri nu lasa se créscá padure, sau prin revolutiuni elementarie, prin orcane teribili, prin incendiuri voluntarie ori si casuali, sau si cu securea. Acestea din urma s'au facutu si fara voi'a proprietariulu, dara nu lea potutu lua nimeni in possessiune fara voi'a lui, respicata ori tacuta. Din contra, exista in istori'a tieriei nóstre atátu acte publice, cátu si alte documente autentice cu miile, din care te poti convinge, cá in casuri nenumerate au poruncitu sau suveranii, sau seniori feudali, sau si auctoritatile autonóme ale multoru comune urbane si opidane libere, cá din prisosulu paduriloru cu care era coperita mai tóta tiér'a, se estermine cátu se póte mai multa, se deschida locuri de aratu, de semenatu, de pascutu vite si de cositu fenu. Cu ce se lauda mai multu sasi in viéti'a loru nationala? Cá 'iau adusu regele Geza si 'iau asiediati in plaiurile si luncile Transilvaniei, pentru cá se le cultivate.

In totu lungulu periodu alu migratiuniloru barbare si selbatece, poporulu romanescu s'au adapostitu si aparatu pe plaiurile si poienele din munti si paduri. Dupa ne mai auditele devastatiuni prin mongolii si tatarii barbariloru Gengis-Chan si

se intinsera preste clerulu din afara. Dupa unele escesse incepura processele, pe care cátiva professori le inpinsera pána la gubernulu din Clusiu, de acolo la Strigonu, la cancelari'a curtiei si chiaru la cabinetu, cu compromiterea cea mai grea a drepturiloru si a autonomiei bisericesci. Episcopulu vedindu-se amerintiati nu numai in demnitatea, ci chiaru in persón'a sa, isi perdú ori-ce voia pentru vreo alta actiune politica intr'o epoca, pe candu atentiunea Europei intregi érá incordata asupra evenimentelor care se apropiu cá o furtuna, ale carei tunete surde se audiau din departare. De aici vine, cá actiunile politice ale episcopulu Lemeni se potu considera cá inchiaiete cu anulu 1843 intru atáta, cátu din decursulu dietei a patr'a dela 1846/7, nu sciu cine ar potea se mai afe o singura actiune de ale lui, demna de a fi conservata pentru istoria. In cátu pentru rol'a sa din anii decidetori 1848 si 1849, aceea, afara dóra de unu singuru casu, a fostu condamnata a fi si a remané passiva, precum se va vedea mai apoi, dupa-ce vomu avea ocaziune de a cunósce decursulu processeloru din Blasiu. Pentru cá se ne apropiamu de acelea óresi-cum preparati mai bine, credemu cá e de lipsa, cá mai antaiu se facemu cunoscentia cu elementele, din care se compunea pe la 1843 Gubernulu din Clusiu. Cancelari'a transilvana dela Vien'a si Consistoriulu din Blasiu.

(Va urmá.)

Tamerlan, locuitorii inmúltindu-se successive, au largitu poienele, cá se póta traí, ei si vitele lor.

In nenumerate diplome de donatiune afli terminulu „cum silvis et nemoribus“; ba multe mosii (dominie) donate la boieri si patriciani, erau odinóra numai paduri si tufisuri selbatece; apoi ómenii n'au trebuintia numai de lemne, ci si de mancare si inbracamente; lemne nu potu manca, nici a se inbraca cu frundiele lor, cá nu se mai afla in nici-unu raiu pamentescu. Boierii caroru li s'au facutu donatiuni de acelea feudalitice, in calitatea lor de vasali ai regelui, erau se remana peritori de fóme si de golatate in acei codrii castigati prin o diploma, daca nu aru fi chiamatu ómeni, si nu le-aru fi datu secure in mana, cá se largésca loculu, se'si faca locuinte stabili chiaru in sinulu codriloru formandu comúne, cultivandu loculu pentru sine si seniori, prasindu vite patrupede si paseri de casa, aparandu-se de fere selbatece carnivore. Noi avemu in Transilvani'a 15 comune rurale (sate) cu numele Poiéna, Poiene, Poientia, vreo 7 cu numele Lunca, Luncsióra, Lunceni, care semnifica vale larga, situata intre paduri.

Intr'o multime de processe urbariali au produsu ómenii documente, din care se cunósce la lumin'a dilei, cá nu numai in vechime, ci chiaru si inainte cu 60 cu 100 de ani aristocratii rapindu unii dela altii iobagi, le dicea acestora: Mergeti curatiti acea padure din pèriu incóce de a lungulu, cá se facemu locu de fenatiu si mai la vale de aratu. Totu loculu ce veti curati cu munc'a vóstra, se'lu cultivati totu voi, éra mie se'mi lucrati cáte o di sau doue in septemana, care dupa cátu locu veti ocupa. Dara se ve faceti case, graduri si siuri, ve ingraditi si locu de curte si de pometu. In alte regiuni grafulu si baronulu s'au bucuratu cá se afla locuitori oieri, cari se le platésca ceva taxa de pasiune prin plaiurile, valile si seminarile muntiloru (praecipitia montium), pe care ei nu le sciau folosi in nici-unu modu altulu, si scimu casuri, in care insusi proprietariulu a ordonat se se dea focu la o parte de padure, cá se tacemu de padurile devastate chiaru prin proprietari la facerea de potasia din cenusa lor.

Pe acestea cali s'au inpoporatu in cursulu secoliloru cu incetulu nu numai valile si luncile dintre paduri, ci si poienele si plaiurile, in Transilvani'a, cá si in Tirolu, cá in Elveti'a, cá in tóte tierile muntóse si paduróse.

Noi nu negamu, cá asia numitele enclave, care mai tóte sunt fenatie, facu multa grija proprietariiloru de paduri, cáti s'au decisu abia in dilele nóstre a le cultiva conformu legiloru de silvicultura. Precum nu póte fi lucru placutu la nimeni, cá se tréca tóta lumea dintr'o strada in alt'a prin curtea lui si mai puçinu afara la campu preste semnaturile sale, intocma genédia si pe proprietariulu de padure vedindu, cá satulu intregu ambla la lucrulu campulu prin padurea lui. Avemu inse in Transilvani'a unu mare numeru de comune, lipsite cu totulu de ori-ce altu fenatiu, livada, lunca, buna de cositu si de pascutu, afara din padure, la pólele muntiloru, ci tóte fenatiile si locurile lor de pasiune se afla in poienele muntiloru. Luati-le pe acestea dela acei locuitori si comunele se voru sparge immediatu, éra locuitorii voru lua lumea in capu. Parte mare din secui se sustínu inca numai din economi'a ce póta in muntii lor, precum se sustínu si romanii din Carpatii cáti se intindu din pasulu Buzeulu preste districtele Brasiovu-Fagarasiu-Sibiiu, Miercurea, S.-Sebesiu, Orasci'a, Hatiegu pána in Vulcanu si la Port'a-de feru de cátra Banatu, éra colo susu o parte din districtulu Nasaudulu si in apusu din Murasiu pána in Some-siulu-rece.

Cestiunea enclaveloru cere discussiuni si informatiuni multu mai exacte, decâtu sunt acestea indigitari scurte; cá-ci ori-cátu ar esi legea noua de favorabila pentru proprietarii enclaveloru, aplicarea ei va intempina, din natur'a lucruriloru, dificultati fórté mari. Daca proprietarii mari au interessu de a'si apará padurile lor de ori ce dauna, apoi miriadele locuitoriloru munteni vedu in enclave cestiunea lor de viétiá. Unu trufasiu deputatu a pretinsu se se aplice la enclave legea de expropriatiune, cá la locurile pe unde trecu calile ferate si buna-óra cá la bulevardulu din Bud'a-Pest'a, ori la fortificatiuni de ale statulu. Acelu deputatu nu are nici o idea despre valórea tenatiiloru si a locuriloru de pasiune din munti.

Dara destulu pentru asta-data; in altu Nr. vomu continua cu reproduceri din desbaterile parlamentarie.

Transilvani'a.

Sibiiu, 18/6 Juniu. (Diverse.) Timpulu in acésta regiune dintre Oltu si Muresiu ambla de 2 septemani asia, in cátu la calduri mari succedu ploi, care tinu cáte 10 si 24 óre. Stricatiunile ernei lungi s'au indreptatu fórté multu. Scirile oficiali publicate in diariile magiare dupa tinuturi, din care se predice in parte mare a tieriei secerisú reu, sunt din Maiu, intardiate, prin urmare bune numai de arme pentru speculanti si usurari, cá se ia dela celu lipsitu 100% in munca.

Adunarea trimestrale a reprezentantiloru municipali din comitatulu Sibiiu, compusa dupa arondarea noua dela 1876, din aprópe 300 membrii, s'a tinutu si aici in septemana trecuta sub presiedenti'a d-lui prefectu Fridericu Wächter. De lucru a fostu multu, cá in ori-care comitatu din cele mai mari; dara cei mai multi membrii au stralucitu fórté prin absentia lor, curatu asia cá si cum se scrie din cele mai multe comitate, unde pe la unele numai functionarii remanu spre a se disputa ei intre sine. Siedintiele comitatulu Sibiiu tinura asta-data trei dile, dara candu se vedeau mai multi membrii adunati, erau cu totii abia cáte 30—35, éra din aceia, membrii romani celu multu cáte cincii. Se duce minune cátu póte paralisa sistem'a politica neplacuta, zelulu si activitatea celoru mai de frunte locuitori ai unei tieri; cu tóte acestea romanii isi facu de capu cu indolenti'a lor. Apoi tocma in acestu comitatu alu Sibiiulu nu aru prea avea cause de a se retrage. Comitatu este (firesce intre marginile sistemii) unulu din cele mai bine administrate; prefectu si v.-prefectu au ochii ageri; functionarii trebuie se lucre, sau se se duca. Mai deunadi auctoritatea municipale avú multu de facutu cu compunerea urgiei dintre romani si sasi la S.-Sebesiu, éra mai inainte de aceea cu cea dela Salisce. Romaniloru si sasiloru, celoru ce producu si celoru carii prefacu productele in manufacturi, le stá fórté reu se se mai frece unii de altii; dara inca daca se fréca romani de romani! In acestu punctu ómenii differu fórté multu de fere. Unu lupu si unu ursu, cadiuti ambii in aceeași grópa, nu se sfasiu unulu pe altulu, ci cauta fiacare cum se scape. Nu asia ómenii. Ei tocma daca ajungu in sierbitute, se sfasiu mai cu furia unii pe altii. Esperientia vechia este acésta. Sunt érași destui, cari au mancarime de limba (denuntianti), pe altii érași ii mananca tóta pelea, in cátu le vene se se scarpine de tóte gardurile.

Monarchi'a austriaca.

Cele 17 diete ale provinciiloru mari si mici, din care e compusa Cislaitani'a, s'au deschisu si pentru anulu c. in lun'a acésta, cá se'si védia fiacare de tóte acelea afaceri provinciali interne, care nu cadu in sfer'a de activitate a parlamentulu centralu (senatulu imperiale) din Vien'a. Intr'aceia Maiest. Sa imperatulu isi terminá caletori'a si petrecerea sa fórté instructiva din Boemi'a si Moravi'a. In acelea 12 dile monarchulu avú ocaziune de a cunósce si mai bine de cátu pána acuma, pe adeveratii adherenti ai dinastiei si ai monarchiei, cum si pe adeveratii invrasbitori ai natiuniloru, pe acei centralisti, cari subt masc'a constitutionalismulu tindu a paralisá (a ologi) tóta poterea de viétiá a popóraloru negermane din monarchia, incordanduse a concentrá tóta viéti'a si activitatea publica, tóte averile si poterile, tóta potestatea statulu numai in Vien'a si pe cátu se póte, numai in manile minoritatiei germane, in alu carui sinu voluptuosu se vérsa pe fiacare anu sutele de milióne din inoposite si din comérciu, precum vedemu cá se vérsa si in Budapest'a din acésta parte a monarchiei.

Nedreptatea strigatóre la ceriu coprinsa in legea electorale a Boemiei se corege; insultele aruncate prin §§-ii aceleia in fati'a cechiloru se pedepsese si sterge prin simpl'a restabilire a cumpenei drepte asia, in cátu de aci inainte minoritatea de $\frac{2}{3}$ germani se nu mai póta avé maioritate sigura fatia cu $\frac{3}{5}$ cechi, nici se'si mai póta bate jocu de ei, precum au ajunsu bataia de jocu marea majoritate a romaniloru din Transilvani'a.

Totu ce are se recomande cechiloru ori-ce politicu impartialu este, cá se dea junimei lor educatione mai fina, se'i astempere puçinu entusiasmulu nationale, cá se nu ajunece la demonstratiuni de badarani, precum s'au vedutu la doue ocaziuni in Prag'a, unde imperatulu nu mai potea vorbí din caus'a sbieratelor selbatice ale studentiloru si profesionistiloru tineri. Junimea fara entusiasmu pentru cause sacre, nu platesce o zala ruginita; dara junimea mojiósa, reu crescuta, desgusta si pe

omulu celu mai flegmaticu, si inca acelu desgustu ar fi nimicu in comparatiune cu periclitarea cauzei.

— (Ministrulu presiedinte Ioanu Brateanu éra si in Vien'a). Pre candu diariile din capital'a Romaniei ne adusera scirea, ca dn. ministru I. Brateanu plecase in Olteni'a cu scopu de a visita diversele ofice publice, diariile din Vien'a ne anuntia, ca acelasiu dn. ministru se află in acea capitala, unde in 13 avuse o conferentia cu eminenti'a sa muntiulu santului scaunu alu Romei, si alt'a cu escel. sa dn. br. Hajmerle ministru de externe alu monarchiei austro-unguresci, éra dupa aceea se întorse in patri'a sa. Se intielege prea bine, ca acea caletoria (adou'a din anulu acesta) a ministrului romanescu la Vien'a scorni o multime de gargauni, nu numai in capetele publicistiloru, ci si la multi barbati de statu; de aici apoi conjecturi fara numeru. Ca cestiunea Arab-Tabiei in nexu cu obraznicile bulgaresci (vedi not'a ministrului V. Boerescu), cum si nou'a cestiune a calei ferate prin Olteni'a la Nicopole, inca si diferentele vamali nascute din conventiune, potu fi totu atatea cestiuni demne de a fi discutate intre ministrii staturiloru vecine, pricepem si noi laicii neinitiati in secretele lor; dara in fati'a conferentiei ce se deschise la Berlin cu scopu de a regulă din nou diferentele dintre Turci'a si Greci'a, dintre Albani'a si Montenegro, se mai ia in combinatiune serioasa inca si caus'a poporului macedo-romanu din Macedoni'a, Epiru si Tesali'a, preste care ori-ce va face clerulu grecescu si tota diplomati'a grecésca, nu se mai pôte trece la ordinea dilei, si pe câtu suntem noi informati, nu numai Romani'a, ci si Franci'a si mai virtosu Itali'a au inceputu a se interessá seriosu de existenti'a si de viitoriulu acelu 900 mii de romani, in carii au inceputu a se desteptá consciinti'a nationale pâna la gradulu, in câtu ei astadi pretindu cu totuadinsulu, cá se fia scapati pentru totdeauna de obscurantismulu, de tractarea despotica si de spoliatiunile calugariloru grecesci. Macedo-romanii cern episcopii romanesci, hierarchia romanésca, cu limb'a romana in biserica si scôla.

— Dela Cernauti avemu urmatóri'a scire despre deschiderea dietei:

Prim'a siedintia in 8 Juniu. Nationalii sunt intr'unu numeru ecuivalentu cu constitutionalii. Presiedintele este capitanulu tieriei Antonu cavalerulu de Kochanowski; din partea gubernului este presiedintele tierii baronulu Jeronimu de Alesani si consiliariulu de gubernu Strasser. In partea din drépt'a in partea nationaliloru siedu d-nii: P. S. S. metropolitulu Dr. Silvestru Morariu-Andreieviciu, Alexandru de Vasilco, J. de Lupulu, E. de Stírcea, J. de Zotta, M. Calinescu, Dr. J. Zurkanovicu, Nic. Grigorie, Nic. Mustatia, G. Flondoru, (toti acestia romani), C. Lukassiewicz, G. Marinu si J. Simonowicz. In partea din stâng'a, adeca a constitutionaliloru, sunt d-nii: Dr. Tomasciucu (romanu), O. de Reneiu (romanu), Keschmann (acestia trei se pléca mai multu spre centru), Dr. I. Roth, A. Negrusz, F. Stark, Woynarowicz, Zucker. J. Cosovicu (romanu), Czechoroski. I. Kuppetz, W. de Alt si I. Kohn. D-lu Miskolczy deputatu din Radauti, care éra unulu dintre nationali, a demissionatu, si loculu seu inca nu s'au suplenitu. Diet'a fu deschisa de presiedintele d-lu Kochanowski prin o cuventare pronuntata in limb'a germana si de vice-capitanulu Dr. J. Zurcanovicu prin o cuventare in limb'a romana. Dupa terminarea acelu discursuri de deschidere, adunarea se întrecu in strigatele entusiastice de „Hoch“ si „Se traiésca“ dinasti'a austriaca.

Conferentiele dela Berlinu.

Acelea se deschiseru in 16 Juniu, cu ce scopu? Pentru-cá inalt'a si prea intielépt'a diplomati'a européna se si coréga câteva erori comise in actulu celu mare alu congressulu europénu din a. 1878. Inse care se fia acelea erori? Pâna acuma se vorbesce despre diferentele teritoriale dintre Greci'a, pe care o ajuta Franci'a si dintre Turci'a, pentru care nici chiaru Angli'a nu se mai insufletiesce; apoi despre certele dintre Arnauti si Montenegriini. Se pare inse cá in scurtu vomu mai audi si de alte diferente.

Pe lângă diplomatiiloru celor 6 poteri sunt convocati si asia numitii barbati de specialitate, séu cum le mai dicu, pricepetori de lucru, totu ostasi, maiori, coloneli, generali din statu majoru, spre a si dá opiniunea din punctu de vedere militar.

Scurtu tîmpu a duratu domni'a neturburata a congressulu dela Berlin. Presiedinte alu conferentiei nu mai este Bismark, precum fusese in congressu, ci principele Hohenlohe. In dio'a susu citata prim'a siedintia deschisa pe la 2 ore d. m. tînu aprópe 2 ore. Diplomatiu isi detera parol'a de onóre cá se tina strinsu secretu, ori-ce s'ar vorbi si decide între patru pareti. Pricepetoriloru de lucru li se dete titlu onorificu de delegati, cari inse au se participe la lucrurile conferentiei numai in órele in care voru fi invitati.

Minunata conferentia va mai fi si acésta. — Una din dificultatile essentiali este a combiná si inpacá hotaralele naturali geografice, cu cele ethnografice, geografi'a cu ethnografi'a, cu limb'a nationala.

Romani'a si Bulgari'a.

(Urmare si sine.)

Astufeliu dar Bulgari'a, in mai puçinu de doui ani dela subsemnarea tractatulu dela Berlin, care 'ia datu si ei nascere, ridica pretentiuni asupra Dobrogei, asupra Rumeliei, asupra unoru parti din imperiulu otomanu si din Serbi'a, si le revendica aceste parti aprópe pe fatia. Ea prelucréda o lege de naturalisatiune, a carei publicare numai, nelinistesce statele vecine si a carei executare ar provoca o adenca sguuire si o incurcatura neevitabila in tóte relatiunile sale.

Nu este de trebuintia a strică multe cuvinte pentru acésta, cá-ci dela antai'a privire chiaru se pôte mesurá insemnatarea alarmatóre a acestei simptome.

Indata dupa aparitiunea acestui proiectu de lege, agentulu diplomaticu alu Serbiei a protestatu. Conducătoriulu agentiei princiare romane si-a facutu rezervele sale categorice in numele gubernului seu si mi-a raportatu aratandu'ni, cá proiectulu de lege trebuia se fia discutat cu tota grab'a de adunare, si cá numai cu o mare osteneála s'a acordatu o amanare de trei dile.

L'am inpoternicitu indata se si reinnoiesca in scrisu rezervele sale formale, se cêra amanarea discussiunii si se aduca faptul la cunoscenti'a reprezentantiloru din Sofi'a ai mariloru poteri. In urm'a acestora am fostu inscintiati, cá discussiunea a fostu otarita pentru . . . Maiu. In fine, ultim'a telegrama pe care o primescu dela agentia princiaru din Sofi'a, me anuncia cá insusi A. S. principele Bulgariiei a promis o amanare de optu dile.

Cunósceți acum, domnulu meu, mersulu afacerii pâna in punctulu in care a ajunsu actualmente si sunteti prin urmare in positiune se aratati inportanti'a ei cabinetulu. . . Interesulu traditionalu alu Romaniei pentru bulgari inca de candu au cautatu si au gasitu pe teritoriulu Romaniei, pe lângă cea mai mare ospitalitate, educatiunea, maritimós'a cooperatiune a armatei romane cu armat'a imperiala rusésca la oper'a liberarii lor, in fine cordialitatea sintimentelor ce cabinetulu romanu, dela congressulu dela Berlinu, n'a incetatu de-ai aratá junelui principatu bulgaru, care a fostu adusu prin autonomia la viati'a politica, permitu a mesurá marimea si sinceritatea dorintiei ce are Romani'a pentru a întretinea cele mai bune relatiuni cu Bulgari'a.

Dar pentru a dá róde, acésta dorintia trebue se fia reciproca.

O repede esaminare a unoru semne caracteristice, ne indreptatiesce inse a ne indoí de reciprocitatea ce gubernulu princiaru alu Bulgariiei cugeta a pastrá in sintimentele sale fatia cu Romani'a.

Nu de multu, domnulu meu, v'amu comunicatu pe scurtu plangerile ce cabinetulu bulgaru a ridicatu contra Dobrogei, care este desemnata de densulu cá cuibulu, unde subt protectiunea incapitatii seá complicitatii autoritatiloru romane, se nasce si se întretine brigantagiulu care domnesce in Bulgari'a. V'am comunicatu dejá o copia dupa voluminosulu raportu tramisu de prefectulu din Constanti'a ministeriulu de interne asupra pretensei formari de bande de talhari in Dobrogea. Acestu documentu v'a convinsu despre neesactitatea acusatuniloru ridicate contra Romaniei si v'a probatu, de care parte este nedreptatea. Incendiarile de paduri dela fruntari'a romano-bulgara si incalcarile trupelor si militiloru bulgare in Dobrogea, care au avutu locu de atunci încóce, au aruncatu o lumina intristatóre asupra adevêrului. Trebue óre se mai adaogu spre amintire cá, dupa nisce informatiuni capatate din celu mai siguru isvoru, dn. ministru de resbelu bulgaru, facéndu o inspectiune la fruntari'a bulgara-romana, marturisí in consciintia de fatia cu martori, cá nu exista nici o proba despre formarea de bande de talhari in Dobrogea?

Astadi fu adusa pe tapetu cestiunea relativa la proiectulu de lege asupra naturalisarii supusiloru romani, de origine bulgara, cari locuiescu in Dobrogea. Coprinsulu acestui proiectu declara. cá Dobrogea este unu teritoriu rapitu dela Bulgari'a si anecsatu de Romani'a. Proiectulu printr'unu indemnu la emigrare ne mai pomenitu si prin deosebirea ce face între supusii unuia si aceleiasi tieri, organisédia unu sistemu de naturalisatiune, care este preste potintia se fia primitu, fiinducá elu este contrariu cu principiile dreptulu publicu si internationalu. Chiaru daca Dobrogea aru fi o provincia, pe care Bulgari'a aru fi cucerit'o cu sangele seu, totusi proiectulu de lege n'ar fi potutu dispune cu mai mare comoditate despre o parte din locuitorii ei. Nu pare óre, cá aci ar fi aprópe o provocatiune directa? Daca proiectulu asupra naturalisarii in Bulgari'a aru fi votatu astufeliu precum este redactatu acum, nu aru fi óre atunci Romani'a in dreptu, dupa ce a protestatu la vreme in Sofi'a si la poteri semnatarie tratatulu dela Berlinu, se faca represalii si se decretedie mesuri analóge fatia cu locuitorii din Bulgari'a, din care o mare parte sunt de origine romana? Nu aru fi óre impuse Romaniei aceste mesuri si aceste represalii prin dorintia

de conservare si de legitima aparare, si prin trebuintia de-a restabili ecuilibrulu turburatu? Ore acésta lupta pentru vrajmiasc'a atragere reciproca a locuitoriloru unuia din principate cátra celalaltu, n'ar provocá ea intr'unu chipu premediosu o incurcatura vatematóre si regretabilulu prejudiciu pentru interesele publice ale ambeloru parti si mai alesu pentru interesele comerciale ale bulgariloru? Nu s'ar periclitá óre in modu seriosu liniscea si stabilitatea ce congressulu dela Berlin si-a inpusu se fundedie in orientulu Europei? Nu s'ar coprinde aci germenile unei complicatiuni eventuale?

Este in interesulu cunoscutu alu ambeloru principate vecine, de-a întretiné cele mai bune relatiuni; este in interesulu Europei, care voiesce prin pace se isi apere oper'a in Orientu, cá se nu se ivésca vreo incordare in relatiunile dintre Romani'a si Bulgari'a si nici se existe asia ceva.

In numele acestoru diferite interese si basatu pe aceste consideratiuni de totu felulu, cabinetulu romanu indémna pe gubernulu din Sofi'a, se renuntie la acele stipulatiuni din proiectulu seu de lege, care vatama pe Romani'a, si crede de a sa datorie se aduca acésta neintielegere in modu confidentialu la cunoscenti'a gubernulu. . . pentru cá se devie posibila, pe câtu este inca vreme, inlaturarea unoru greutati, a caroru intindere si insemnatare nu potu fi prevédute.

Sunteti autorisatu se vorbiti in acestu sensu cu domnulu ministru alu afaceriloru straine din . . . si se'i lasati si o copia de pe acésta depesia, daca esc. sa va esprimá acésta dorintia.

Primiti, etc.

Boerescu.

Din Banatu.*)

De lângă Timisiu, 20 Maiu 1880.

(Apele minerali dela Buziasiu si stuparitul.) Reuniunea de stuparia din Banatu si-a tînutu a opt'a adunare generala in 17, 18 si 19 l. c. in comun'a Buziasiu, comitatulu Temisioarei. Acea comuna, cá locu de calde, este renumita in Ungari'a pentru caldele sale feruginóse si apa acra buna de beutu. Comun'a formédia proprietatea fondulu religiei catolice si d. ministru de culte precum se vede, nu este sgârcitu in erogarea baniloru spre ajustarea acestei localitati asia, in câtu caldele din Buziasiu se si castige câtu mai curendu renume europeanu. Precum am intielesu, pe anulu acesta s'au preliminaru 65 mii fl. pentru edificarea unui pomposu stabilimentu de calde. Loculu de promenada este plantatu cu arbori frumosi, cari prin ramurele loru inverdite facu aerulu atmosfericu mai sanetosu, éra prin síóptele frundiloru miscate de ventulu de diminetia provóca pe moritori se adóre in anima pe Creatoru.

Regiunea Buziasiuului este locuita mai preste totu de romani; chiaru comun'a Buziasiu a fostu candu-va curatu romanésca, acuma inse abia numera 800 suflete romanesci de relig. gr. or., cari au si biserica destulu de frumoasa, edificata in stilu mestecatu romanu-bizantinu; maioritatea locoitoriloru inse se vede a fi germana-magiara, de religiunea romano-catolica, cari au biserica pomposa, edificata in stilu goticu, edificie parochiale si scóle, cari tóte aru servi spre onóre ori-carei capitale din Ungari'a. Buziasiuulu cade între Timisioara si Lugosiu, in departare de 3 ore de ambele cetati, are drumuri bune si intrarea la Buziasiu din tóte partile este usióra. Pe drumulu dela Lugosiu pâna la Buziasiu treci prin comun'a Simersegu, care asemene a fostu candu-va locuita numai de romani, acuma inse i-a coplestitu invasiunea straina, germani si magiari de religiunea rom. catolica, cari inse pâna acuma n'au biserica, ci numai oratorie intr'o localitate din comuna. Romanii mai au un'a biserica modesta, care arata tempii de fericire ai acestei comunitati, in câtu pentru elementulu romanu, éra acuma in decadentia. Caletorindu dela Lugosiu la Buziasiu, privirea regiunei produce impressiune destulu de pitoresca; in drépt'a si in stâng'a se vedu comune cu turnurile bisericiloru acoperite cu feru-albu (tinichea), cari reflectédia radicle sórelui in departari mari, desteptandu in caletoriu sentimentulu de alipire si iubire cátra acestu asilu in tóte fatalitatile vietii. Totu aretulu Buziasiuului si alu Lugosiuului are unu stratu de pamentu fórte acomodatatu spre cultivarea cerealeloru, si intrandu agricultur'a intr'unu stadiu mai rationalu, tóta regiunea s'ar potea preface intr'unu tînutu, cum sunt ale Lombardiei.

De presente semenaturile promitu mai puçinu de câtu in anulu trecut. Se potu vedea sute de jugere intr'unu complexu, cari nu voru întóree nici semfati'a, si preste totu nicairu nu suride unu secerisiu rentabilu. Caus'a este de oparte érn'a pré aspra, de alt'a cultivarea cerealeloru intr'unu modu nerationalu, care nu se pôte justificá de câtu prin setea vana si culpabila de castigu a proprietariloru. Sein unu domnu, care de siepte ani semena totu spicóse, anu dupa anu intr'unulu si aceluasi locu. Acésta procedura 'i-va aduce de siguru ruinarea proprietatii sale, éra nu ceea ce visédia densulu.

Scopulu acestei recensii n'a fostu inse a tractá despre agricultur'a, ci a pune inaintea onor. lectori un'a dare de séma despre decurgerea adunarii generale a s-a a stupariloru din Banatu; deci voiu se intru in obiectu.

In 17 s'a tînutu o conferentia in localitatile scólei rom.-catolice, la care s'a stabilitu program'a agendelor si s'a inpartitu între membri, éra sér'a o adunare de recunoscentia amicabile. In 18 la 10 ore de diminetia s'a deschisu siedintia ordinaria prin vice-presiedintele, preotulu romano-catolicu din Buziasiu, fiinducá presiedintele d. Hollosi pretore in Buziasiu éra bolnavu.

Discursulu de deschidere s'a tînutu in limb'a magiara si germana, publiculu de façia in sa puçinu au intielesu din discursulu magiaru, fiinducá limb'a con-

*) Din caus'a multimei de materialu, intardiatu. Red.

versarii era mai numai germana, si precum s'a statoritu la conferenti'a preliminară din diu'a precedentă, s'a tinuta in limb'a magiara si din consideratiune, că sentimentele patriotice ale reuniunii se nu fia trase la indoiala. Au urmatu dupa aceea salutarea din partea comunei Buziasi, tinuta de judele comunalu in limb'a romana, care a fostu primita cu strigari „Se traiésca.“ Sal'a adunarii era indesuita cu membrii de ai reuniunii si alti ascultatori, intre cari si o cununa frumoasa de dame. Cu dorere trebue se marturisimu inse, că elementulu romanu era mai puçinu reprezentatu; afara de trei preoti, trei invetiatori si vreo siese agronomi romani, cari totu-odata sunt si membrii ordinari ai reuniunii, alti romani nu s'au potutu vedea in sal'a adunarii. Publiculu adunatu cu puçina exceptiune vorbea limb'a romana, nu era inse cine se-i afirme esistenti'a si frumseti'a ei altulu, decâtu judele comunalu, cu atatu mai vertosu, că-ci atatu preotulu, cătu si invetiatoriulu romanu din locu, cari unici erau chiamati a fi reprezentantii elementulu romanescu in Buziasi, lipseau dela adunare, le si unu membru alu reuniunii in demaneti'a din 18 l. c. di-a spusu scopulu pentru care s'a adunatu publiculu numerosu, ce furnica atatu prin promenada, cătu si pre stradele comunei. — Dupa salutarea romana a urmatu mai multe dissertatiuni tinute in limb'a germana si magiara despre ramii diferiti ai stupariei, despre tractarea rationala a stupiloru, darea de sema despre bugetulu reuniunii, din care s'a vediu, cumcã au intratu vreo 900 fl. si s'au erogatu 730 fl. mai vertosu pentru edarea foiei reuniunii in limb'a germana si magiara. Fiendu-cã adunarea era inpreunata si cu una espusetiune de diferite cosiuri*) si produse de ale albineloru: s'a espisu una comisiune, că se cercetede acele obiecte din espusetiune, cari merita premie. Era o placere a vedé in realitate rezultatulu diligentiei unui animalu, care prin puçinetatea sa fisica ne arata micimea si neinsemnatatea omului in fati'a creatoriului; era prin diligentia si activitatea sa ne arata si dovedesce pãna la evidenti'a, cumcã omulu urmandu esemplulu lui moralu pôte deveni fericitu pre acestu pamentu si folosindu-si facultatile conformu destinatiunei lor, pôte produce fructe de renume perenualu si memoritoriu. Sistemulu primitivu de cosnitie cu faguri immobili este eliminatu din sinulu reuniunii, că unulu care este nerationale si aduce fôrte puçinu folosu in raportu cu sistemulu lui Dzirzon cu faguri mobili, este inse cu scopu de a avé si câteva cosnitie pentru prasirea roiloru de sistemulu naturalu; dintr'o cosnitie naturala daca este tempulu favorabilu stupiloru, in Banatu se potu fundá intr'unu anu cinci colonie, cari tôte sunt in stare a se sustiené si in anulu venitoriu a dá unu castigu insemnatu. Acestu sistemulu inse că unulu care s'a aretatu afire cu multu mai pre josu de sistemulu lui Dzirzon, nu merita mai multa atentiune.

(Va urmã.)

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Veduv'a Emili'a Josifu Popoviciu nascuta Popescu, cu anim'a infranta de durere aduce la cunoscintia in numele seu, alu fiicei sale Auror'a si alu intregii familii remase in doliu, că iubitu si neuitatu ei sociu, respective tata, frate, unchiu, cumnatu si consangeanu

Josifu Popoviciu,

advocatu, asesoru consistorialu, deputatu sinodalu si congresualu etc., a reposatu in Domnulu in 15 l. c. diminéti'a la 5 ore in etate de 36 de ani, si in alu cincilea anu alu casatoriei sale fericite.

S'au depusu remasitele pamentesci ale reposatulu spre odichn'a eterna dupa ritulu orientalu, in cimiteriulu orasienescu.

Aradu in 3/15 Junie 1880.

Fia-i tierin'a usiõra si memori'a binecumentata!

— (Grindin'a) venitu cu tempestate teribile a facutu mari stricatiuni in unele tinuturi, nicairi inse că in comitatulu. Temisiõrei, unde a nimicitu tierinele mai multoru comune. In Transilvani'a orasiulu Aiudu a suferitu de unu orcanu furiosu, care a descoperitu case si alte edificii, pãna si turnurile dela biserici au fostu vetamate greu.

— (Defraudari in Ungari'a.) La comitatulu Pestei, că celu mai de frunte in Ungari'a, s'au descoperitu defraudari de bani publici, intocma că cele din comitatele Severinu si Carasiu, inse cu acea diferentia, că in comit. Pestei functionarii prinsi in crima nu erau de partid'a ministeriale, ci din opozitiunea boierésca. Despre com. Ráday se scie că se inpuscase, dupace au dilapidatu mai multe mii bani publici; ceilalti sunt arestati si dati in criminalu. Intr'aceea diariile din capitala se cërta intre sine asupra intrebarei, care defraudatori sunt mai mari, cei din partid'a ministeriale, sau cei din opozitiune. Anume „Hon“ scrie cu mare urgia in acésta cauza, era la foile aristocratice li se infundã deocamdata gur'a. Romanulu dice in casuri de acestea: Ia pe unulu si dá in celalaltu.

— Dela Lugosi u se scie, că nou numitulu comite supremu Tabajdi a scosu la lumina preste 500 computuri (socoteli) de ale comuneloru, remase neinchiaiete de 7 ani, in cătu se te miri daca le va mai da cineva de capeteu. La contabilitatea mnicipale s'au aflatu vreo

*) Cosnitie, in Rom. uleu, ulee, in care se aduna si lucra albinele (lat. Alvear). Red.

1700 de restantie. Cu alte cuvente: fostii functionari n'au lucratu mai nimicu. Dara totu acei functionari au sciutu se'si faca diurne preste 12 mii florini, era spese de transportu (caletorii, postarii) 18 mii fl. Inopositele (contributiunile) statului s'au incassatu spre cea mai grea asuprire a locuitorilor. Cu tôte acestea nerusnatulu corespondente din „Pesti Napló“ Nr. 138 cutédia se afirme, că la tôte acelea blastemati sunt de vina numai romanii si că functionarii romani se fia delaturati cu totulu. Da, recunõscemu si noi intr'unu sensu ore-care, că si inteligenti'a romana pórta peccatulu, in cătu adeca 7 ani a prea amblatu cu capulu in sacu; acolo pe locu fiindu, nu vedea nici audia nimicu, nu voiã se pricépa, că ruin'a poporului trage dupa sine mai curendu sau mai tardiu, ruin'a sigura a inteligentiei si anume a preotimei. Cum de nu cunoscu õmenii luminati unu adeveru atatu de pipaitu si evidentu?

— In cetatea Cassovia (Kaschau) din Ungari'a superioare doi evrei bogati Sam. Löwinger si Ludovicu Guttmann, dupace'si asigurara grãnariile (magazinele de grãu) la societatea „Adria“ cu 20 mi fl. v. a., le detera focu; dara iau prinsu si acuma potu citi spaltirea vreo 5 ani in temnitia.

— (Batai jidovesci.) Nu este anu in care care se nu citimu in diariile din Ungari'a si Galiti'a, că asia numitii evrei nemtiesci sau lesiesci orthodoxi facu rebellioni sambat'a in sinagõge si temple, batendu-se cá orbii, macarca nici-unii nu mergu beti la biserica, precum se ducu destui crestini. In lun'a trecuta, 16 Maiu, a fostu o bataia urita in sinagõga din orasiulu Tarcza, din cauza că curatorulu Emanuel Zaphier dupace defraudase bani multi, in locu se dea socotéla, incepé se traga palmi in drépt'a si in stâng'a. Nnmai politi'a cu mana armata fu in stare se despartia pe batausi, care cu barbile smulse, care plini de sange, era cãtiva fusera arestati. Mai multe femei au caditu lesinate de spaima.

— (Ce este viati'a?) La acésta intrebare unu filosofu modernu a respunsu asia: „Viati'a este că si o cale ferata; anii sunt diferitele statiuni; mórtea este statiunea din urma, era medicii sunt — focarii locomotive!“

— (List'a Nr. 19) a contribuiriloru incurse la comitetulu subsemnatu in folosulu inundatiloru.

Transportulu totalulu din list'a Nr. 18 publicatu in Nr. 43 a. c. alu „Observatoriulu“ . . . fl. 2918.74

Prin dn'a subprefectésa Rosalia Popu nascuta Baldi, din Clusiu cá resultatulu alu unei colecte dela urmatorii: Bernad Rosenberger prof. 2 fl., Adam Csakany prof. 1 fl., Andor baronu Josica 5 fl., Alajos Biderman poses. 50 cr., Vas. Lucaci not. 2 fl., Dr. Sigmund medic. 1 fl., dna Lajos Balog 50 cr., M. Beteg 50 cr., St. Teodor pos. 1 fl., Vas. Hetescu 1 fl., Istvan Lazar 1 fl., C. Szabo 1 fl., Leop. Auer 1 fl., S. Stanescu 50 cr., J. Popu preot. 50 cr., J. Capusianu 50 cr., C. Pfaltz, silvicultoru 1 fl., J. Stanu, preotu 1 fl., Sim. Teotelecanu 1 fl., Rosalia Popu 1 fl. — totalu . . . fl. 23.—

Prin d. Alimpiu Barboloviciu, vicariu foraneu gr.-cath. episcopescu alu Silvaniei, cá resultatulu alu unei colecte dela urmatorii: D. Coroianu protop. 1 fl., Comuna Sudurcu 39 cr., Comuna Cheörös 23 cr., Comuna Piru 1 fl., B. Sflvia 50 cr., P. Lobontiu 1 fl. — totalu . . . fl. 4.17

Interesse de fructificare dela institutulu „Albin'a“ in Sibiu . . . fl. 7.72

Dela Redactiunea „Telegrafulu romanu“ cá contribuii incurse directe la aceeasi . . fl. 143.90

Totalulu cu diu'a de astadi fl. 3097.53

Sibiu, 16 Juniu 1880.

Comitetulu centralu pentru ajutorarea inundatiloru.

— (Convocare.) Adunarea cercuala a departimentulu VII alu asociatiunei transilvane se conchiama prin acésta pe Dumineca in 11 Juliu st. n. alu anului c. diminéti'a la 10 ore in comun'a montana Buciumu, la carea avemu onóre a invitã pe toti membrii acestui departimentu, si pre toti cei ce se interessédia de cultur'a nationala.

Abrudu, 10 Juniu 1880.

In numele comitetulu cercualu:

A. Filipu,
directoru.

Ioane Ternoveanu
secretariu.

Bibliografia.

— Annalele asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, publicate in anulu alu XX-lea alu activitatiei sale. 1880. Fasciculu I. Editoru: Comitetulu Asociatiunei. Redactoru: Secretariulu G. Baritiu. Sibiu. Tipariulu tipografiei archidiececane. Form. 8-º mare, pag. 143. Pretiulu 90 cr. v. a. = 2 lei noi.

Sumariulu acestui fasciculu este:

Genes'a Annaliloru, de dr. Jof. Hodosiu pag. 3—6

Activitatea Asociatiunei transilvane pe terenulu practic, excursiune critica, de G. Baritiu. pag. 6—16. (Acestea cá prefatiune si informatiuni.)

Partea oficiale.

Processu verbale alu adunarei generale tinute la Simleu in 4 si 5 Augustu 1878. pag. 17—29.

Processele verbali luate in sedintiele comitetulu Asociatiunei transilvane, din 24 Septembrie 1878, din 3 si 11 Ianuariu, 27 Februaru, 10 si 30 Maiu, 30 Juniu, 29 Juliu 1879. pag. 29—56.

Discursulu domnulu v.-presedente consiliariu de curte Jacobu Bologna, cu care a deschisu adunarea gener. din Segisiora. pag. 56.

Raportulu comitetulu Asociatiunei transilvane despre lucrarile sale in an. administrativu 1878/9 de secret. dr. Jos. Hodosiu. pag. 60—77.

Processu verbale alu adunarei generale din 4 Augustu 1879. pag. 77—83.

Cuventu de bineventare alu protopopulu Zacharia Boiu si rogatiunea sa. pag. 84—86.

Processele verbali luate in sedintiele comitetulu asociatiunei trans. din 6 si 11 Septembrie, 31 Octobru, 1 si 4 Novembre, 31 Dec. 1879. pag. 86—105.

Partea literaria.

Recensiunea lui G. Baritiu asupra oratoriulu „La Race latine, le chant de Latins“, recitatu la Montpellier de bar. de Meyronnet. pag. 106—117.

Prim'a tipografia in Transilvani'a si primele carti romanesci, dissertatiune istorica de G. Baritiu. p. 118—124.

Scõle superioare de fete, de G. Baritiu. p. 125—128.

Consideratiuni asupra starei poporului si mediulõceloru prin care s'ar potea ajuta, de (repaus.) parochu M. Toma. pag. 128—134.

Appendice. Ratiociniulu Asociatiunei transilvane pe a. 1878/9 si sumele intrate dela mai multe departimente la cass'a assoc. pãna in 31 Dec. 1879. pag. 135—143.

— Din nou'a tipografia diecesana gr.-orient. dela Aradu a esitu de curendu:

Compendiu de pedagogia, de dr. Lazaru Petroviciu, professoru la institutulu pedagogico-teologicu din Aradu. Form. 8-º mare, 176 pag. si cinci ilustratiuni din sfer'a pedagogica. Anabilitatea. Pricpereã. Falsitateã. Atentiunea. Mani'a sau furi'a. Pretiulu 1 fl. 50 cr. v. a.

In prefatiune auctorulu desvõlta scopulu scrierei sale; promite totu-odata alte doue publicatiuni: Istori'a pedagogiei si Didactic'a.

Limba grijita, stilu curgatoriu, ortografia etimologica moderata, la care numai ici-colea amu avea de a reflecta câte ceva.

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 19 Juniu st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru	111.15	110.—
I emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	—	84.50
II emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	101.10	101.—
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumulu de feru orient. ung.	88.50	88.50
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	127.50	127.50
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentulu	95.25	95.—
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	—	94.50
Obligatiuni urbariale temesiane	93.50	93.50
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	—	94.—
Obligatiuni urbariale transilvane	95.—	94.25
Obligatiuni urbariale croato-slavone	95.—	—
Obligatiuni ung. de rescumperarea diecimiei de vinu	93.20	93.75
Datorie de statu austriaca in chartio	74.—	73.95
Datoria de statu in argintu	74.15	74.10
Rent'a de auru austriaca	89.65	89.50
Sorti de statu dela 1860	134.—	134.—
Actiuni de banca austro-ung.	833.—	834.—
Actiuni de banca de creditu ung.	268.50	275.—
Actiuni de creditu aust.	283.60	284.60
Sorti unguresci cu premii	—	114.—
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.53	5.52
Napoleonidorulu	9.34	9.33
100 marce nemtiesci	57.70	57.70

Anuntiu literariu.

Au aparutu de subt tipariu si se afla de vendiare la W. Kraft in Sibiu opulu:

Resbelulu orientalu ilustratu

de

Dr. A. P. Alessi si Massimu Popu.

Pretiulu eleg. legatu 8 fl., bros. 6 fl. v. a.

Pe cătu va mai ajunge inca marginitulu numeru de esemplare din premiulu coloratu „Ocuparea Plevnei“ cumparatori acestui opu ilu voru primi gratis, era cei cari voiescu a'lu avea incadrat, voru avea a mai plati 2 fl. 70 cr. v. a.

Paul Cieslar,

(18) 8—12

librariu — editoru in Graz.

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Kraft.